

ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ONLINE-ОСВІТИ

Ірина Глущенко,

кандидат педагогічних наук, доцент,
учитель-логопед «Навчально-виховний комплекс
«Школа гуманітарної праці», м. Херсон, Україна

Складна ситуація в Україні, яка викликана повномасштабним вторгненням РФ, внесла свої корективи у надання освітніх послуг дітям дошкільного та шкільного віку. Більшість освітніх закладів перейшла на дистанційну або змішану форму навчання. Упровадження такої форми освітнього процесу вимагає певної готовності педагогічної спільноти, дітей і батьків. Дистанційне навчання не можливо якісно здійснити без певної технічної бази та готовності вчителів до такої складної роботи. Особливого значення набуває онлайн-освіта в регіонах, які наближені або знаходяться в зонах бойових дій. Створення безпекової ситуації, це ще одна проблема, яка повинна вирішуватися як керівництвом закладу так і військовими адміністраціями.

Перед педагогами постає складне завдання адаптувати авторські початкові програми до умов дистанційного навчання. Створення нового методичного матеріалу, опанування новими інформаційних технологій, потребує від сучасного вчителя додаткових знань і цілеспрямованого навчання. Досвід роботи з батьками в умовах онлайн-навчання, проведення виховної роботи потребує дуже багато зусиль та нових знань. Не зважаючи на складну ситуацію, продовжувалась робота з дітьми, які потребують особливої уваги і створення інклюзивного середовища. Діти із особливими освітніми потребами, як відомо, потребують від учителів певних знань і навичок у роботі. Робота з такими дітьми, навіть у довоєнний час викликала труднощі. Педагогічний колектив, зміг у дуже короткий термін оволодіти знаннями і адаптувати дітей із особливими освітніми потребами до дистанційного навчання. Цей унікальний досвід створення освітнього онлайн-середовища в умовах війни потребує узагальнення аналізу та обговорення в педагогічній спільноті. З цією метою був створений методичний посібник, який узагальнив усі унікальні роботи педагогів «Навчально-виховний комплекс «Школа гуманітарної праці»

Ключові слова: дистанційне навчання; онлайн освіта; освітній процес; виховна робота; інклюзивне навчання; вчитель

Постановка проблеми: Незважаючи на складну ситуацію в Україні, викликана збройною агресією росії, проблема надання освітніх послуг залишається одним із пріоритетних напрямів сучасної освіти. У воєнний час освітній процес запрацював у нових реаліях – з урахуванням усіх складних викликів і безпекової ситуації. Більшість освітніх закладів в Україні не можуть навчати дітей у звичному очному форматі.

Якісна освіта під час війни є важливою темою, яка потребує тісної співпраці між учасниками освітнього процесу та державними органами з метою забезпечення захисту дітей та максимальної освітньої можливості у таких складних умовах (Богачков, 2011; Євтушенко, 2012).

Враховуючи вище зазначене, сьогоденним викликом для української освіти є реалізація навчання, яке покликане виявляти та забезпечувати розвиток індивідуальних здібностей учнів, досягнення ними оптимальних результатів навчання, формування та застосування відповідних компетентностей, що визначені Законом України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту».

Повномасштабна війна по-особливному вплинула на доступ до загальної середньої освіти, поглибила вже існуючі проблеми, негативно вплинула на якість освітнього процесу, успішність дітей у навчанні та негативно позначилася на психоемоційному стані як учнів, так і вчителів – як наслідок, діти мають симптоми стресу, такі, як погіршення сну, тривожність, труднощі з концентрацією, проблеми в комунікації з однолітками та вчителями. Значного стресу й погіршення психоемоційного стану з початком повномасштабного вторгнення зазнали і вчителі, особливо у громадах, де велися активні бойові дії чи які були окуповані.

Аналіз останніх наукових праць. Дослідження та обговорення проблеми дистанційного та змішаного навчання відображено у наукових працях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Більшість вітчизняних дослідників аналізують, визначають і рекомендують упроваджувати в освітній процес певне різноманіття принципів організації, побудови та реалізації дистанційного навчання.

Питання щодо змісту та організації онлайн навчання досліджували М. Бесєдіна, А. Бережна, К. Власенко, О. Муковіз, Н. Євтушенко та інші. Значний внесок у підготовку викладачів до організації дистанційного навчання в системі неперервної освіти вчителів початкової школи здійснено саме О. Муковіз та О. Огієнко. В. Моляко, Н. Чепелева, працюючи у галузі психології використання новітніх технологій дистанційної та змішаної форми навчання, зробили чимало для впровадження інновацій у навчальний процес.

Особливості застосування дистанційних освітніх технологій при роботі з дітьми із особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного середовища досліджувалися різними науковцями, але особливу увагу цьому питанню у своїх наукових працях приділяли А. Бережна, Ю. Степанова.

Питаннями онлайн-освіти активно займалися відомі закордонні науковці та практики, зокрема Д. Кіган, Дж. Коумі, М. Мур, М. Сімонсон, М. Томпсон. Аналіз останніх публікацій свідчить, що дослідники різнопланово вивчали проблеми упровадження сучасних дистанційних технологій у освітній процес, при роботі з дітьми різних вікових груп.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах війни освітній процес зазнав значних змін і за формою, і за змістом. Усі учасники освітнього процесу вимушені робити перерви у навчанні, переходити на дистанційну або змішану форму. Нині навчальний процес в Україні відбувається офлайн, онлайн або змішано. Форми нав-

чання в закладах освіти визначають обласні військові адміністрації на місцях з урахуванням безпекової ситуації.

Безумовно, очна форма навчання є найбажанішою та найефективнішою, до того ж має соціальну складову. Проте для її забезпечення потрібно враховувати кілька факторів, як-то наявність захисних споруд у закладах освіти та переривання навчання у разі ввімкнення сигналу «повітряна тривога».

Досвід дистанційного навчання під час пандемії COVID-19 дозволив швидше адаптуватися до онлайн-формату під час воєнного стану. Онлайн-навчання стало справжньою панацеєю після початку військової агресії, адже мільйони українців – як діти, так і вчителі – роз'їхалися різними куточками України і світу, і навчання через інтернет став запорукою хоч якоїсь стабільності

Проте безперервне дистанційне навчання несе ризики погіршення якості освіти та успішності, а також поглиблення наявних освітніх нерівностей. Також онлайн-навчання призводить до погіршення психоемоційного стану учнів та навантаження на вчителів (Бережна, 2021; Богачков, 2011).

Уже зараз ми бачимо, що повномасштабна війна спричинила освітні прогалини. Учні пропускають онлайн-заняття через повітряні тривоги та загрози артилерійських обстрілів, а також відключення електроенергії, інтернету та мобільного зв'язку внаслідок обстрілів. Попри складні умови роботи, учителі намагаються дотримуватися навчальних програм. Проте вчителі в умовах дистанційної освіти не має можливості приділяти достатньо уваги всім учням, бракує живого спілкування на уроці, щоб забезпечити якісне навчання й оцінювання. Тому виникає потреба у необхідних заходах та формах роботи для компенсації зумовлених війною прогалин у знаннях і навичках учнів.

Сучасний освітній заклад, що надає середню освіту та працює в умовах бойових дій (складних умовах), має вирізнятися метою, змістом, організацією, формами, методами й технологіями, забезпеченням освітнього процесу, тобто мати свій авторський характер. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема обґрунтування та створення сприятливих організаційно-педагогічних умов авторського змішаного навчання, авторських програм, накопичення практичного досвіду їх реалізації, в умовах воєнного та повоєнного часу.

Сучасні виклики зумовлюють потребу постійного пошуку ефективних методів і прийомів навчання за рахунок організації якісного освітнього процесу. При цьому важливе значення має врахування соціально-економічних, освітніх та безпекових особливостей кожного регіону (Бережна, 2021).

У контексті реалізації змішаного навчання в умовах воєнного та повоєнного часу надзвичайної важливості набуває й питання збереження та адаптації кращих традицій закладу, авторських підходів щодо створення організаційно-педагогічних умов навчання в закладі освіти.

Комунальний заклад «Навчально-виховний комплекс “Школа гуманітарної праці” Херсонської обласної ради» – авторська школа, що має статус закладу освіти Всеукраїнського рівня. Це унікальний освітній заклад санаторного типу, у якому забезпечено навчання й виховання дітей із хронічними неспецифічними захворюваннями органів

травлення; це заклад із поглибленим вивченням англійської мови з 1 класу та німецької (як другої іноземної) – із 5 класу. У школі навчаються діти з міста й області, для учнів з області передбачено проживання в гуртожитку.

Школа гуманітарної праці відкрилася 1992 року, коли вперше в Україні з'явилася можливість створення приватних шкіл. Це дозволило змінити навчальний план і працювати над оновленням змісту освіти та виховання. З 1996 до 2000 року «Школа гуманітарної праці» (школа разом із дитячим садком) була експериментальним майданчиком для Херсонського інституту вдосконалення вчителів. З 2016 до 2020 року школа проводила експеримент Всеукраїнського рівня за темою «Цілісний розвиток учня в інформаційному просторі освітнього закладу». Педагоги «Школи гуманітарної праці», маючи глибокі знання з психології та педагогіки, створили заклад освіти повного дня з викладанням трьох мов, природничо-математичних наук і мистецтва. В освітньому процесі закладу впроваджуються 10 авторських програм місцевих педагогів, затверджені Міністерством освіти і науки України, рекомендовані для використання в загальноосвітніх школах України (гриф №2.1 / 12-Г-767 МОН України від 13.10. 2016).

Як відомо, інформаційно-цифрова компетентність педагога – це одна з компетентностей, що визначені в Професійному стандарті за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2020 рік), отже, є обов'язковою в системі фахового зростання сучасного вчителя. Від професіоналізму вчителя залежить якість освітнього процесу, формування ключових знань учнів. Що стосується дистанційного навчання, то воно потребує пошуку нових форм та методів організації навчального та виховного процесів, урізноманітнення методів комунікації педагогів, батьків і дітей. Дистанційна форма навчання в сучасних реаліях забезпечує можливість функціонування неперервного здобуття нових знань (Бережна, 2021; Євтушенко, 2012).

Педагоги «Навчально-виховний комплекс “Школа гуманітарної праці”» мають багаторічний досвід провадження дистанційних технологій у навчально-виховний процес у дошкільних групах, у початковій, основній і старшій школі. Як зазначав директор школи гуманітарної праці А. Кияновський, з початку повномасштабного вторгнення «Школи гуманітарної праці» вдалося оперативної перейти на комплексну дистанційну форму роботи не тільки навчання в початковій і середній школі, а й роботу з дошкільнятами, роботу логопеда й практичного психолога усі елементи повноцінного шкільного життя. Звісно, швидкий перехід на дистанційну форму здобуття освіти, на думку А. Кияновського, не відбувся б, якщо заклад не мав би потужної інформаційної бази, над створенням якої педагогічний колектив працювали кілька років.

На основі реального педагогічного досвіду онлайн-освіти була випущена колективна монографія, присвячена комплексному науково-практичному аналізу психолого-педагогічних, методичних умов створення та функціонування дистанційного освітньо-виховного простору на основі авторської науково-педагогічної концепції комунального закладу.

Окреслений у методичній розробці матеріал є важливим, актуальним, має беззаперечну практичну цінність, адресований насамперед педагогічним і науково-педагогічним працівникам. Характер уміщеного матеріалу та його структура обумовлює визначення колективної праці «ONLINE-ОСВІТА. ШПГ: Інформаційні технології сучасної дис-

танційної освіти» як методичного посібника. У праці проаналізовано пріоритетні напрями психолого-педагогічної діяльності та на основі реального педагогічного досвіду педагогів показано особливості провадження онлайн-освіти для різних вікових груп учнів на матеріалі шкільних предметів, спецкурсів. У методичному виданні розкрито покрокові заходи, щодо організації дистанційної освіти, зокрема, роботу групи технічної підтримки для підготовки педагогічного колективу, упровадження віртуальної дошки як інструменту функціонування «дистанційної учительської».

У виданні розглядаються та аналізуються сучасні форми і методи дистанційного навчання. Ретельно проаналізований досвід проведення онлайн-вебінару, уроку-медіалекції, інтернет-конференції, тощо. У посібнику представлені сучасні прийоми активізації учнів під час викладання предметів природничого циклу, на інтернет-уроках із літератури, з англійської мови тощо.

Авторами було проаналізовано найкращий досвід і зразки віддаленої освіти дітей дошкільного віку та учнів початкових класів. Представлений досвід використання ігрових інтерактивних прийомів, які спрямовані на формування різних вмінь і навичок і дітей перед початком шкільного навчання. Велике практичне значення має аналіз специфіки виховної роботи в онлайн-форматі, співпраці сім'ї та школи, проведення випускних заходів, сімейних вечорів, батьківських зборів, тощо.

Окремої уваги заслуговує інклюзивний компонент, який активно впроваджується у навчальному закладі. Враховуючі те, що кількість дітей, які потребують індивідуального підходу, зростає, актуальним є створення онлайн-платформи, залучення до дистанційного навчання профільних педагогів та розробка методів навчання. У методичному виданні проаналізований унікальний досвід роботи в онлайн-форматі з дітьми із особливими освітніми потребами.

Працюючи в умовах військового стану з дітьми інклюзивного середовища, педагоги авторської школи навчилися організовувати освітній процес та супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання в процесі дистанційного та змішаного навчання. За можливості створювати сприятливі умови для взаємодії дітей з особливими освітніми потребами з усіма учасниками освітнього процесу за допомогою сервісів дистанційного та змішаного навчання. Організовувати безпечне освітнє середовище, розуміючи індивідуальну структуру порушення у дитини (Степанова, 2021). Педагоги навчилися використовувати інноваційні методи, технології, сервіси при роботі з такими дітьми та створювати навчальні матеріали із застосуванням сучасних технік для диференціації та індивідуалізації завдань в інклюзивному класі з урахуванням психолого-фізіологічних особливостей дітей.

Працюючи в інклюзивному середовищі, педагоги оволоділи технологіями оцінювання результатів інклюзивного навчання здобувачів освіти з особливими освітніми потребами та основними принципами проведення якісного онлайн-уроку із максимальним ефектом та результатом для особи з ООП.

Не зважаючи на складні умови, у школі проводилась логопедична робота. Логопедичні обстеження і логопедичні заняття здійснювалися дистанційно, що ускладнювало подачу діагностичного та корекційного матеріалу. Проведена дистанційна робота

в умовах логопедичного пункту протягом навчального року була спрямована на формування відповідних мовленнєвих компетентностей, формування індивідуальних здібностей дітей та досягнення ними оптимальних результатів навчання.

Враховуючи нестандартні умови обстеження нами була розроблена і адаптована до умов онлайн-навчання логопедична карта обстеження дітей різних вікових груп. За результатами індивідуального обстеження на кожну дитину було складено індивідуальну програму логопедичної роботи. Після проведеного логопедичного обстеження були сформовані групи дітей та організоване дистанційне навчання. Протягом навчального року тривали дистанційні онлайн-групові та індивідуальні заняття з учнями на базі сучасних освітніх інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій: zoom.

Для дітей розроблялись і створювались презентації, онлайн-ігри, які дозволяли максимально скорегувати мовлення без зайвого стресового фактору. Враховуючи умови онлайн навчання і стресові навантаження школярів, які навчаються в умовах військового стану, ми намагаємось продовжувати логопедичну корекцію в канікулярний час з дітьми, які потребують додатково втручання.

Робота з батьками дітей із особливими освітніми потребами і залучення батьків до роботи – це обов'язковий компонент онлайн-освіти. Унікальність навчального року визначається створенням нових проєктів, які допомагають максимально ознайомити дітей і залучити батьків до освітнього і процесу.

Були розроблені і проведені онлайн-зустрічі з батьками дітей, які відвідують підготовчі курси до початку шкільного навчання. Обговорювались критерії, за якими визначається ступінь готовності дитини до школи. З батьками дітей початкової школи та підготовчих груп були проведені онлайн-навчання за актуальними темами.

Висновки дослідження та перспективи. Не зважаючи на виклики військового часу, впровадження дистанційної форми навчання в освітній процес авторської школи характеризується позитивною динамікою, це пов'язано з готовністю та фаховістю педагогічного колективу, умотивованістю дітей до навчання та максимальним залученням батьків у навчальний процес.

Сьогодні система дистанційного навчання в освітньому просторі перебуває лише на стадії становлення, але за умови впровадження і поєднання кращих світових технологій і авторських методів навчання, онлайн освіта в Україні може набути стрімкого розвитку. Подальша перспектива онлайн-освіти – це розроблення нових дидактичних засобів, зокрема, smart-технологій і smart-посібників для ефективної системи дистанційного навчання (Муковіз, 2014; Огієнко, 2013). Але в усіх нововведеннях і нових запроваджених формах навчання є протиріччя.

Підсумовуючи, процитуємо думку директора «Школи гуманітарної праці» А. Кияновського «Незважаючи на те, що наша школа може похвалитися чіткою організацією дистанційного навчання та гарними його результатами, я вважаю, що такий формат роботи – не майбутнє системи освіти, як це нині здається частині освітян».

Використані джерела

Бережна, А. (2021). Дистанційна освіта: ресурси для учнів та вчителів. Завуч, 1–2, 54–56.

- Богачков, Ю. (2011). Дистанційне навчання школярів – можливості і проблеми. Комп'ютер у школі та сім'ї, 2, 29–33.
- Євтушенко, Н. (2012). Дистанційне навчання в школі. Педагогічна майстерня, 4, 2–7.
- Муковіз, О. (2014). Підготовка викладача до організації дистанційного навчання в системі неперервної освіти вчителів початкової школи. Комп'ютер у школі та сім'ї, 6, 26–30.
- Огієнко, О. (2013). Дистанційна форма навчання у професійній підготовці вчителя. Підготовка сучасного вчителя: інформаційно технологічне забезпечення: монографія. Київ: Педагогічна думка, 9–44.
- Степанова, Ю. (2021). Як організувати дистанційне навчання дітей із ООП. Заступник директора школи, 6. <https://id.mcfr.ua/products/my-products>

References

- Berezhna, A. (2021). Dystantsiina osvita: resursy dlia uchniv ta vchyteliv. Zavuch, 1–2, 54–56. (in Ukrainian).
- Bohachkov, Yu. (2011). Dystantsiine navchannia shkoliariv – mozhlyvosti i problemy. Kompiuter u shkoli ta simi, 2, 29–33. (in Ukrainian).
- Mukoviz, O. (2014). Pidhotovka vykladacha do orhanizatsii dystantsiinoho navchannia v systemi nepererвної osvity vchyteliv pochatkovoї shkoly. Kompiuter u shkoli ta simi, 6, 26–30. (in Ukrainian).
- Ohiienko, O. (2013). Dystantsiina forma navchannia u profesiinii pidhotovtsi vchytelia. Pidhotovka suchasnoho vchytelia: informatsiino tekhnolohichne zabezpechennia: monohrafiia. Kyiv: Pedahohichna dumka, 9–44. (in Ukrainian).
- Stepanova, Yu. (2021). Yak orhanizuvaty dystantsiine navchannia ditei iz OOP. Zastupnyk dyrektora shkoly, 6. <https://id.mcfr.ua/products/my-products> (in Ukrainian).
- Yevtushenko, N. (2012). Dystantsiine navchannia v shkoli. Pedahohichna maisteria, 4, 2–7. (in Ukrainian).

Iryna Hlushchenko, Candidate of Pedagogical Sciences, Docent, Speech therapist teacher at the “Educational Complex “School of Liberal Arts”, Kherson, Ukraine

THE EXPERIENCE IN ORGANIZING ONLINE EDUCATION

The difficult situation in Ukraine, which was caused by a full-scale invasion, made its adjustments to providing of educational services for preschool and school-aged children. The majority of educational institutions switched to a distance or a mixed form of education. Implementation of this form of educational process requires a certain readiness of the pedagogical community, children and parents. Distance learning cannot be carried out qualitatively without a certain technical base and teachers' readiness for such difficult work. Online education is of a particular importance in the regions that are close to or are in combat zones. Creating of a security situation is another problem that must be solved both by educational institution authorities and military administrations.

Teachers face the difficult task of adapting the author's initial programs to the conditions of distance learning. The creation of new methodological materials, mastering of new information technologies, requires additional knowledge and purposeful training from the modern teacher. The experience of working with parents in the conditions of online education, conducting of

educational work requires a lot of effort and new knowledge. Despite the difficult situation, the work with children who need an inclusive environment continued. Children with special educational needs are known to require certain knowledge and skills from teachers. Working with such children, even in pre-war times, caused difficulties. The teaching staff could acquire knowledge and adapt the children with special educational needs to distance learning in a very short time. This unique experience of creating an educational online environment in the conditions of war requires generalization, analysis and discussion in the pedagogical community. To this end, a methodological guide was created. It summarized all the unique work of the teachers of the “Educational Complex “School of Liberal Arts”.

Keywords: distance education; online education; educational process; educational activities; inclusive education; teacher